

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Speculum Quaestionum moralium, in universam Aristotelis philosophi summi Ethicen

Case, John

Francofurtum, 1597

VD16 C 1242

Cap. XIII. - An ad moralem philosophum spectet cognitio animae? [...]

[urn:nbn:de:bsz:31-109038](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-109038)

violare, & dignitatem reipub. in vno simul conuel-
lere.

Opp.

Honor est obiectum vnus virtutis, nempe modestia:
ergo non est felicitatis premium: antecedens est Arist.
in lib. 4. Argumentum patet quia latius felicitas ex-
tenditur quam vna virtus.

Resp.

Non solum modestia, sed etiam magnanimitas & iustitia in honoribus versantur, conceditur tamen pro-
prium obiectum esse modestie, que habena ambitionis
rectè definitur. Ad argumentum ergo respondeo, quod
externus honor sit obiectum modestie, internus vero
premium felicitatis.

Honor ex-
ternus obic-
ctum mode-
stia, internus
est premium
felicitatis.

C A P. XIII.

An ad moralem philosophum spectet cognitio anima?

An appetitus sit subiectum virtutum moralium?

An meliora sint somnia bonorum quam malorum?

HACTENVS de felicitate ac merce-
de vitæ practicæ actum & disputa-
tum est, vt nos Tragœdiam huius vitæ
agentes, à bello ad pacem, à fluctibus
ad portum, à naturæ impetu ad rationis
imperium, à procellis fortunæ ad virtu-
tis anchoram fugiamus: tum enim re-
ctè plerumq; viuitur, cùm benè viuendi
finis

Transitio à
felicitate ad
virtutem

finis intenditur. Nunc officium moralis philosophi esse arbitratur Aristoteles, de virtute quædam præcepta generatim ac speciatim tradere: sic enim nostra intentio certior. sic via rector, sic vita melior erit. Nam frustra à nobis quæruntur foelicitatis præmia, si ad ipsam foelicitatem spreta contemnantur media. Media autem solæ virtutes sunt, quibus veluti scælæ gradibus inhærentes, in arcē beatitudinis tandem ascendimus. Institutū ergo nunc est philosophi de virtutibus limatiùs agere, sed ne in Labyrinthum nos sine filo trahat, ordinem obseruat, vt primum de subiecto nempe de animo humano pauca intelligantur. Prima igitur conclusio huius cap. est, quòd de virtute agendū sit, quia sola viri⁹ viros bonos efficit, 2. quòd de virtute animi nō corporis sit differēdū quia philosoph⁹ nō corporis, sed animi medicus esse debet, 3. quòd pars animi vigentis non sit subiectum virtutis: nam hæc in somno maxime cernitur, at bonus per somnū à malo non distinguitur: ex his constat ad moralem philosophum quandam spectare cogni-

Virtutes media sunt & viam struunt ad foelicitatem.

De animo virtutis subiecto conclusiones aliquot.

cognitionē animæ; quandam dico non simplicem & absolutam, quæ in libris de animo comprehenditur, tantum autem scire oportet, quantum ad diuisionē virtutis pertinet. Nam cū virtutum alia sint mentis, alia moris, quatuor illæ in intellectu, hæ in appetitu reponuntur, necesse est ad minimum eas partes intelligat, in quibus vis tota suæ scientiæ lucet. Nam vt medicus scienter nō sanat eam partem corporis quam nescit: ita philosophus sapienter non tractat eam partē mentis quam ignorat. Potentias ergo animæ hic distinguit philosophus: vt alia sint communes, alię proprię communes vt vis agendi, quæ maximè in somno: vis appetendi quæ maximè in sēsū cernitur: propriæ, vt intellectus, qui virtutibus mentis: voluntas, quæ virtutibus moris vi sua subijcitur. Nam quamuis appetitum sedem & subiectum virtutis sæpe in hoc cap. alijsq; in locis nominat, proculdubio tamē intelligit appetitū inchoatē. voluntatē absolutē virtutem recipere. Est enim appetitus ad voluntatem in recipienda virtute, vt est superficies ad substantiam in recipiendo accidente: an-

Qualis hic
requiratur
animæ co-
gnitio.

*Virtus di-
stinctio.*

Sto.

Communes
que, Proprię
que.

Appetitus
inchoatē, vo-
luntas virtutē
recipit abso-
lutē.

appetitio
plex.

choatur ergo virtutes in appetitu, sed per
ficiuntur in voluntate: quorsum aliter do-
ceret philosophus virtutes & vitia esse in
nostra potestate? quorsum vtriusq; actio-
nes voluntarias esse demonstraret? sed di-
stinguit appetitum, fortasse dices, vt alius
sit rationis omnino expers, alius imperio
rationis obtēperans? quid tū, ergo p̄ba-
bile est appetitum non voluntatē virtu-
tis subiectum posuisse? Fateor equidem
appetitum esse subiectū, vt dixi, sed non
completum: nam absonum & absurdum
est, vt illa potentia animę sit virtutis sub-
iectum, quæ rationem tantum influen-
tem per participationem, & non inherē-
tem per cōstitutionem habet: sed sic ver-
bo hoc esse concludo: si concidat appeti-
tus, manet tamen virtus, ergo subiectum
virtutis non est appetitus. Verum adhuc
vrges quod ipsa voluntas sit quidā appe-
titus: ergo si voluntas sit subiectum appe-
titus erit? Rectè m̄ones: nam hinc elicio
duplicem volūtatē, aliam sensitiuam,
quæ propriè appetitus: aliam intellectu-
uam, quæ suo ipsius nomine volūtas di-
citur, Est sanè voluntas vt dicis quidā ap-
peti-

voluntas
plex.

petitus, at non in sensu sed ratione positus. Quid ergo? Num vis virtutē vllō modo respicere appetitum? obtundis. Quoties enim dixi appetitum esse primum & inchoatum subiectum, voluntatē autem esse vltimum & perfectum: nō nego etiam & alias poëticas animi, scilicet phantasiā communem sensum, memoriā quodā modo subijci contēplationi virtutis; hinc enim cōcluditur, quòd in postremo iā loco agim⁹, meliora esse somnia & phantasmata bonorum, quàm malorum hominum. Vt enim virtutum aut vitiorū obiectis interdū delectamur, ita plerumq; somniantes per species rerum nocte afficimur: quippe occlusis externis sensibus, internæ potentiaē animi referātur; boni ergo de bonis quibus interdū capiuntur, noctu somniant: mali de pessimis in somno cogitant: seruus de fame, epulo, de cibo, Paris de Helena, Pāphil⁹ de sua Glycerio somniāt. Quid ita? quia macilētus seru⁹, gulosus, Epulo, sceleratus Paris, Pamphilus verò omnium amator extitit: hortādi ergo hīc sūt iuvenes, hortādi etiā senes nostrorum tem-

Somnia bonorum meliora quàm malorum.

Somnia cuiusque talia sunt qualis ipse est.

H po-

porum, vt illi nimum de sua Helena, vt hi nimum de sua pecunia non meditentur: qualis enim est diurna meditatio, talis nocturna erit phantasia.

Morali philosopho cognoscenda est anima, vt intelligatur.

Subiectum virtutis, quod est aut Obiectum virtutis, quod est aut

appetitus inchoatè, voluntas perfectè.

verum bonum, } quæ abo sūt in animo.

Eternitas virtutis, quæ ab eternitate animi dependet, vt est in 10. Ethico.

Perfectio & finis virtutis, quæ est animi studiosum, & beatum facere.

Appetitus duplex,

Sensitiuus

Intellectiuis qui propriè voluntas dicitur, & hæc est vel

Concupiscibilis

Irafcibilis

Rudis, & quasi rasa tabula apta ad bonum.

Formata, quæ est subiectum virtutis perfectæ & vltimarum, vt aiunt: nam in eo perficiuntur virtutes.

Sic & subiectum virtutis inchoatū quia in eo inchoantur virtutes.

Meliora sunt somnia bonorum quam malorum hominum, vel

Propter altam impressionem bonorum obiectorum in externis sensibus, qualia sunt simulachra virtutum ante oculos, & sapientum verba semper quæ si sonantia in auribus.

Propter frequentem actionem bonorum operū, qualia sunt inopes pecunia, ignorantibus consilio adiuuare.

Propter assiduam meditationem optimarū virtutum, quæ animam sic confirmat, vt ne in somno corporis a studio & contemplatione virtutis deficiat.

Opp. contra primam quaestionem.

Quicquid est omnino rationis expertus a natura sua, virtutis, quae est rationis norma, non est subiectum: sed appetitus est omnino a natura sua rationis expertus, ut habetur in textu: ergo non est virtutis subiectum.

Resp.

Appetitus consideratur duobus modis, vel ut est quasi	}	Contumax servus & sic non est omnino virtutis subiectum, quia rationi opponitur.	Appetitus dupliciter consideratur.
		Obediens filius, & sic est virtutis subiectum, sed inchoate, ut ostendimus.	

Opp.

Appetitus est accidens, & virtus est accidens: sed accidens accidenti inesse non potest. ergo virtus appetitui non inest. Maior constat, quia appetitus est naturalis potentia, virtus autem habitus in qualitate. Maior est Aristot. in 2. Topico.

Resp.

Appetitus capitur bifariam, vel ut est pars animi & sic est capax virtutum & affectuum, vel ut est potentia naturalis in prima specie qualitatibus, & sic non est. Alter dandum est, esse subiectum quo, ut aiunt non subiectum quod, quia ut per superficiem in substantiam recipitur color, ita per appetitum in voluntatem recipitur virtus.

Opp.

Appetitus est sedes affectuum, ergo non est subiectum

H 2 etiam

ctum virtutis. Antecedens patet in 3. Topic. argumen-
tum probatur, quia affectus & virtus sunt contraria,
virtus enim rectam rationem conseruat, affectus ho-
minem à recta ratione auocat.

Resp.

Affectus sunt du-
plices, { Acres, qui à recta ratione nos auocant,
& simul cum virtute non insunt.
Mediocrates, & veluti virtutis imperio
moderati, & tales cum virtute rectè in
appetitu consentiunt.

Opp.

In somnio inquit Arist. bonus à malo non discerni-
tur, ergo non sunt meliora somnia bonorum quàm ma-
lorum. Ratio sequitur: nam si sint meliora bonorum
somnia, bonorum à malis hoc modo erit aliqua distin-
ctio.

Resp.

Bonus à ma-
lo per somni-
um discerni-
tur per som-
nium non di-
stinguitur.

Bonus à malo per somnum non distinguitur, at-
amen per somnium bonus à malo plerumq; discernitur,
somnia enim est ligatio sensus tam in bonis quàm in
malis: sed somnium est agitatio quedam mentis, qua
ligatis externis sensibus intus aliquando meditatur.
Quare et si bonus à malo per somnum naturaliter non
distinguitur, moraliter tamen quodammodo videtur
discerni.

LIBER